

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİ

P O L İ S A K A D E M İ Y A S I

**“DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ ƏMƏLİYYAT-AXTARIŞ
FƏALİYYƏTİ” KAFEDRASI**

“DİO RƏHBƏRİNİN FƏALİYYƏTİNDƏ PEDAQOGİKA”

F Ə N N İ Ü Z R Ə

T Ə D R İ S P R O Q R A M I

**(Polis Akademiyasının “DİO-da idarəetmənin təşkili və ixtisasartırma”
fakültəsinin dinləyiciləri üçün)**

Bakı – 2016

*Proqram Azərbaycan Respublikası DİN-in Polis Akademiyasının “Daxili işlər
orqanlarının əməliyyat-axtariş fəaliyyəti” kafedrasında hazırlanmışdır.*

Tərtib edənlər:

“Daxili işlər orqanlarının əməliyyat-axtarış fəaliyyəti” kafedrasının rəisi vəzifələrini müvəqqəti icra edən, polis polkovnik-leytenantı

Famil Hüseyn oğlu Muradov

Kadrlar şöbəsinin psixoloqu, polis mayoru

Rasif Rəfayel oğlu Müzəffərov

Məsul redaktor:

Azərbaycan Respublikası DİN-in Polis Akademiyası rəisinin tədris və elmi işlər üzrə müavini, polis polkovniki, hüquq elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Respublikasının əməkdar müəllimi

Mahir Bayram oğlu Əhmədov

Rəy verənlər:

Bakı Dövlət Universitetinin Eksperimental Psixologiya ETL-in böyük elmi işçisi, psixologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Rəşid Vəkil oğlu Cabbarov

Azərbaycan Respublikası DİN-in Polis Akademiyasının “Kriminalistika” kafedrasının rəisi, polis polkovniki, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru

Allahverdi Mirzəağa oğlu Mahmudov

ÖN SÖZ

“DİO rəhbərinin fəaliyyətində pedaqogika” kursunun məqsədi Azərbaycan Respublikası DİN-in Polis Akademiyasının “DİO-da İdarəetmənin təşkili və ixtisasartırma” fakültəsinin dinləyicilərini, DİO-nun gələcək rəhbər işçilərini idarəçilik fəaliyyətində pedaqoji təminat üçün zəruri olan bilik, bacarıq və vərdişlər sistemi ilə silahlandırmaqdan ibarətdir.

Kursun əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- DİO rəhbərinin fəaliyyətində peşə pedaqogikasının nəzəri əsaslarını öyrənmək və iş prosesində istifadə etmək;
- Dinləyicilərə müasir şəraitdəki peşə təliminin mahiyyəti, məzmunu və xüsusiyyətləri haqqında bilik vermək;
- Əməkdaşların peşə hazırlığı sistemində məşğələlərin təşkili və keçirilməsi üzrə idarəçilikdə bilik, bacarıq və vərdişlərin inkişaf etdirilməsi;
- DİO rəhbərinin peşə fəaliyyətinin əsas sosial-pedaqoji aspektlərinin, onun cəmiyyətdəki fəaliyyətinin pedaqoji təhlili;
- DİO rəhbərinin pedaqoji ustalığının mahiyyətinin və məzmununun, onun formalaşdırılması və təkmilləşdirilməsi üsullarının əsaslandırılması;
- DİO rəhbərinin fəaliyyətində şəxsi psixoloji keyfiyyətlərin inkişaf etdirilməsi və şəxsi nümunənin öyrənilməsi;
- Polis vətəndaş münasibətlərinin sosial-psixoloji aspektləri.

Kursa 40 saat vaxt ayrılmışdır. Onların 24 saatını peşəkar pedaqogikanın aktual məsələləri üzrə mühazirələr, 16 saat nəzəri materialın dərin tədqiqi üzrə seminar diskussiyalar təşkil edir.

Fənnin tədrisi məqbul ilə bitir.

TEMATİK PLAN

№	BÖLMƏ VƏ MÖVZULARIN ADLARI	Mövzulara ayrılmış vaxt	Mühazirə	Seminar	QEYD
1	2	3	4	5	6
I BÖLMƏ. DİO RƏHBƏRİNİN FƏALİYYƏTİNDƏ PEDAQOĞİKA.					
1	Mövzu 1. DİO rəhbərinin fəaliyyətində peşə pedaqogikasının mahiyyəti, onun vəzifələri və funksiyaları.	4	2	2	
II BÖLMƏ. DİO ƏMƏKDAŞLARININ PEŞƏ TƏLİMİNİN PEDAQOJİ ƏSASLARI					
2	Mövzu 2. DİO-da peşə təlimi prosesinin məzmunu və strukturu. Təlimin prinsipləri.	6	4	2	
3	Mövzu 3. DİO əməkdaşlarının şəxsi təhlükəsizliyinin təmin olunması təliminin taktika və metodlarının pedaqoji aspektləri.	6	4	2	
Kollokvium					
III BÖLMƏ. DİO RƏHBƏRİNİN PEŞƏKAR PEDAQOJİ FƏALİYYƏTİNDƏ ƏMƏKDAŞLARIN TƏRBIYƏSİ ƏSAS İSTİQAMƏT KİMİ					
4	Mövzu 4. DİO əməkdaşlarının peşə tərbiyəsinin aktual problemləri və onların həll edilmə yolları.	4	2	2	
5	Mövzu 5. DİO əməkdaşlarının peşə tərbiyəsinə kompleks yanaşmanın pedaqoji əsasları, onun forma, metod və vasitələri.	6	4	2	
IV BÖLMƏ. DİO-nun RƏHBƏRİ SOSIAL TƏRBIYƏÇİ KİMİ, ONUN PEŞƏKAR PEDAQOJİ USTALIĞI.					
6	Mövzu № 6. DİO rəhbərinin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri şəxsi nümunə kimi.	6	4	2	
Kollokvium					
7	Mövzu № 7. DİO rəhbərinin peşəkar pedaqoji ustalığı və onun formalaşmasının əsas istiqamətləri.	4	2	2	
8	Mövzu № 8. DİO-nun fəaliyyətində polis vətəndaş münasibətlərinin psixoloji əsasları. Ünsiyyət qurmanın psixologiyası.	4	2	2	
Kollokvium					
9	Fənn üzrə saatların cəmi	40	24	16	

I BÖLMƏ.

DİO RƏHBƏRİNİN FƏALİYYƏTİNDƏ PEDAQOGİKA.

MÖVZU 1.

DİO rəhbərinin fəaliyyətində peşə pedaqogikasının mahiyyəti, onun vəzifələri və funksiyaları.

Peşəkar pedaqoji biliyin DİO rəhbərinin fəaliyyətində rolunun və yerinin artırılması, Azərbaycan Respublikası DİN-in DİO-nun fəaliyyətinin pedaqoji təminatının qarşısında qoyduğu tələblər. DİO-nun peşə pedaqogikası hüquq-mühafizə praktikasının tələblərini əks etdirən ümumi pedaqogikanın elmi sahəsi kimi. Peşə pedaqogikasının sistemi, onun vəzifələri və digər elmlərlə əlaqəsi.

Kursun predmeti, məzmunu və vəzifələri. DİO rəhbərinin fəaliyyətində pedaqoji funksiyalar, təlim-tərbiyə, formalaşdırma və inkişaf etdirmə; özünü təkmilləşdirməyə həvəsləndirmə və psixoloji hazırlıq. Pedaqoji funksiyaların DİO rəhbərinin fəaliyyətində reallaşdırılması.

Peşə pedaqogikasının idarəetmə vəzifələrinin yerinə yetirilməsində rolu və yeri.

II BÖLMƏ.

DİO ƏMƏKDAŞLARININ PEŞƏ TƏLİMİNİN PEDAQOJİ ƏSASLARI.

MÖVZU 2.

DİO-da peşə təlimi prosesinin məzmunu və strukturu. Təlimin prinsipləri.

Əməkdaşların peşə təlimi almaları DİO-nun peşəkar fəaliyyətinin mühüm şərti kimi.

Azərbaycan Respublikası DİN rəhbərliyinin DİO əməkdaşlarının peşə təliminin məzmununa, təşkilinə və metodikasına verdiyi tələblər. DİO-nun idarə və şöbələrində əməkdaşların peşə təliminin məqsədi, vəzifələri, strukturu və məzmunu. DİO əməkdaşlarının peşə hazırlığında onların reallaşdırılmasının didaktik prinsipləri. Peşə təliminin metodları və yolları. Təlim verənlərin və təlim alanların fəaliyyətinin xüsusiyyətləri.

DİO rəhbərinin kadrların peşə təliminin təşkil edilməsində rolu və yeri.

MÖVZU 3.

DİO əməkdaşlarının şəxsi təhlükəsizliyinin təmin olunması təliminin taktika və metodlarının pedaqoji aspektləri.

Şəxsi təhlükəsizliyin təmin olunmasının taktika və metodlarının əməkdaşlara öyrədilməsində peşə pedaqogikasının rolunun artırılması. Şəxsi təhlükəsizliyin təmin olunması, kadrların peşəkarlaşdırılmasının mühüm istiqaməti kimi.

DİO əməkdaşlarının şəxsi peşəkar təhlükəsizliyi anlayışı. DİO əməkdaşlarının şəxsi təhlükəsizliyinin təmin olunması sistemində pedaqoji xarakterli tədbirlərin rolu və yeri. Şəxsi təhlükəsizliyin təmin olunması bacarığının formalaşdırılması əməkdaşların vacib peşəkar keyfiyyəti kimi; şəxsi təhlükəsizliyin təmin olunması üçün peşəkar məqsədlər kompleksinin əməkdaşlarda inkişaf etdirilməsi; təhlükəsizliyin təmin olunması üçün tətbiqi bilik sisteminin formalaşdırılması; şəxsi təhlükəsizliyin təmin olunması üçün zəruri olan taktikanın, vərdişlərin və üsulların öyrədilməsi. Müxtəlif xidmətlərin əməkdaşlarının şəxsi təhlükəsizliyinin təmin olunmasının qarşılıqlı əlaqəsi.

Şəxsi təhlükəsizlik səviyyəsinin artırılması taktikasının, vərdişlərinin, üsullarının xüsusi təlimi; məqsədi, məzmunu, metodikası, informasiya təminatı. Şəxsi peşəkar təhlükəsizlik məsələlərinin DİO əməkdaşlarının xidməti hazırlıq sistemində daxil edilməsi.

III BÖLMƏ.

DİO RƏHBƏRİNİN PEŞƏKAR PEDAQOJİ FƏALİYYƏTİNDƏ ƏMƏKDAŞLARIN TƏRBIYƏSİ ƏSAS İSTIQAMƏT KİMİ.

MÖVZU 4.

DİO əməkdaşlarının peşə tərbiyəsində aktual problemləri və onların həlli yolları.

Tərbiyənin DİO əməkdaşının şəxsiyyətinin formalaşmasında və inkişafında rolu və yeri. Onun peşəkar-pedaqoji prosesə təsirinin artırılması.

Tərbiyə prosesinin psixoloji xarakteristikası. Onun strukturu və əsas tərkib hissələrinin təhlili. Tərbiyə işinin məzmunu. DİO əməkdaşlarının peşə tərbiyəsində əsas istiqamətləri və onların müxtəlif peşə fəaliyyətində reallaşdırılmasının xüsusiyyətləri. Tərbiyənin funksiyaları, onların spesifikasiyası və reallaşdırma yolları.

Peşə tərbiyəsində prinsipləri tərbiyə işinin təşkil edilməsinə, məzmununa və metodikasına verilən elmi tələblər kimi. Əməkdaşların müasir şəraitdə peşə tərbiyəsində optimallaşmasının əsas istiqamətləri və pedaqoji şərtləri.

DİO rəhbərinin tabeçiliyində olan əməkdaşların peşə tərbiyəsi prosesinə rəhbərlikdə əsas vəzifələri.

MÖVZU 5.

DİO əməkdaşlarının peşə tərbiyəsinə kompleks yanaşmanın pedaqoji əsasları, onun forma, metod və vasitələri.

Əməkdaşların peşə tərbiyəsinə kompleks yanaşma hüquq-mühafizə taktikasının obyektiv tələbatı və bütöv peşəkar-pedaqoji prosesin effektivliyinin artırılmasının vacib şərti kimi.

Peşə tərbiyəsinə kompleks yanaşmanın sosial-pedaqoji şərtləri (səbəbləri). DİO əməkdaşlarının tərbiyəsinə kompleks yanaşmanın məzmunu.

1. Tərbiyə olunanların formalaşdırılmasında və inkişafında sosial əhəmiyyətli məqsədlərin irəli sürülməsi.

2. Xidməti fəaliyyətin, obyektiv şəraitin, xüsusi təşkil olunmuş tədbirlərin tərbiyə məqsədlərinə nail olmaq üçün istifadə edilməsi, tərbiyə işinin məzmununa tərbiyənin bütün istiqamətlərinin peşəkar aspektlərinin daxil edilməsi və bu tərbiyənin şəxsi heyətin bütün üzvlərinə, onların hər birinin fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq aid edilməsi.

3. Pedaqoji kollektivin bütün subyektlərinin pedaqoji fəaliyyətə cəlb olunması və onların pedaqoji söylərinin əlaqələndirilməsi.

4. Peşəkar fəaliyyətin bütün sahələrində tərbiyə məsələlərinin həlli.

5. Peşə tərbiyəsinin bütün formalarının, metodlarının və vasitələrinin optimal (tam) istifadə edilməsi.

6. Təlim-tərbiyə işinin gedişinin və nəticələrinin daim təhlili və ona lazımı düzəlişlərin vaxtında verilməsi.

DİO rəhbərinin kompleks yanaşmanın reallaşdırılmasında fəaliyyətinin əsas istiqamətləri.

Şəxsi heyətin peşə tərbiyəsinin perspektiv planlaşdırılması. Tərbiyə işinin əlaqələndirilməsi, vahid pedaqoji xəttin, vahid pedaqoji tələblərin irəli sürülməsi. Tərbiyə işinin qrup və fərdi növlərinin əlaqələndirilməsi. Rəhbərliyin şəxsi nümunəvililiyinin peşəkar-pedaqoji məsələlərin həllində təmin edilməsi.

DİO-da tərbiyə işinin həyata keçirilməsində rəhbərliyin pedaqoji aspektləri.

Tərbiyənin metodlarının və vasitələrinin şəxsi heyətlə tərbiyə işi ilə bağlı vəzifələrin effektiv həll edilməsində rolu və yeri.

Tərbiyə metodlarının mahiyyəti və onların təsnifatı. Tərbiyə metodlarının seçilməsini şərtləndirən hallar. Tərbiyənin əsas metodlarının xarakteristikası:

inandırma, nümunə, tapşırıqlar (öyrətmələr), həvəsləndirmə (bəyənmə), cəzalandırma (töhmət, məzəmmət) və s.

IV BÖLMƏ. DİO RƏHBƏRİ TƏRBIYƏÇİ KİMİ, ONUN PEŞƏKAR PEDAQOJİ USTALIĞI.

MÖVZU 6.

DİO rəhbərinin fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri şəxsi nümunə kimi.

Şəxsiyyətin psixoloji cəhətdən öyrənilməsi. Şəxsiyyət, fərd və fərdiyyət anlayışları.

DİO rəhbərinin vətəndaşlarla və əməkdaşlarla münasibətlərində şəxsiyyət xüsusiyyətlərinin yaratdığı psixoloji çətinliklər və onların aradan qaldırılması yolları. Əməkdaşlarla münasibətdə DİO rəhbərinin şəxsi nümunə göstərməsinin əsas xüsusiyyətləri.

Şəxsiyyətin istiqaməti və sabitliyi. Şəxsiyyətin həyat təzi və onun psixoloji xarakteristikası. Dünyagörüşü, əqidə və idealları. “Real mən”, “İdeal mən” və “Sosial-mən” anlayışları və onların mahiyyəti.

DİO rəhbəri tərəfindən vətəndaşların şəxsiyyətlərinin qavranılması, dərk edilməsi və başa düşülməsinin psixoloji üsulları.

Fərdi-psixoloji xüsusiyyətlər. Temperament haqqında anlayış. Onun növləri və xüsusiyyətləri. DİO rəhbərinin əməkdaşlarla münasibətində fərdi-psixoloji xüsusiyyətləri şəxsi nümunə kimi.

Xarakter və onun xüsusiyyətləri. Xarakterin aksentuasiyası. Qabiliyyətlərin psixoloji xüsusiyyətləri və mahiyyəti. DİO rəhbərinin müsbət xarakter keyfiyyətlərinin inkişaf etdirilməsi yolları.

MÖVZU 7.

DİO rəhbərinin peşəkar pedaqoji ustalıqı və onun formalaşmasının əsas istiqamətləri.

Rəhbərin sosial-pedaqoji prosesin idarə edilməsində peşəkar pedaqoji ustalıqı.

DİO rəhbərinin peşəkar-pedaqoji ustalıqının analizi. Peşəkar cəhətdən əhəmiyyətli və bir-biri ilə bağlı biliklər, vərdislər və bacarıq, təfəkkür təzi, ifadəliyin emosional vasitələri və onların şəxsiyyətin yüksək dərəcədə inkişaf keyfiyyətləri ilə əlaqəsi. Rəhbərin peşəkar-pedaqoji texnikası və onun xarakteristikası. Rəhbərin peşəkar-pedaqoji ustalıqının strukturu: müəllimin, tərbiyəçinin ustalıqı.

Rəhbərin peşəkar-pedaqoji ustalığının formalaşdırılmasının əsas üsulları və pedaqoji şərtləri. Elmi və psixoloji-pedaqoji biliyin müntəzəm yenilənməsi: onların əsasında peşəkar-pedaqoji fəaliyyətin sabit vərdişlərinin formalaşması, təlim-tərbiyə və xidmətlə əlaqədar vəzifələrin yerinə yetirilməsində onların daha da möhkəmlənməsi; rəhbərin peşəkar-pedaqoji ustalığının təkmilləşdirilməsi üzrə iş; özünütəhsil və özünü tərbiyələndirmə, öz davranışının və praktiki fəaliyyətinin analizi.

DİO rəhbərinin peşəkar-pedaqoji biliyin (ustalığın) formalaşması prosesinin optimallaşmasında əsas vəzifələri.

MÖVZU 8.

DİO-nun fəaliyyətində polis vətəndaş münasibətlərinin psixoloji əsasları. Ünsiyyət qurmanın psixologiyası.

Ünsiyyət haqqında anlayış. Ünsiyyətin tərfi, əsas cəhətləri, məzmunu, məqsədi və vasitələri. Ünsiyyətin növləri: maddi, koqnitiv, kondision, sosial, vasitəli, vasitəsiz, verbal və qeyri-verbal ünsiyyət. Ünsiyyətin funksiyaları.

DİO rəhbərinin əməkdaşlarla və vətəndaşlarla ünsiyyət qurmasının psixo-sosial əsasları. Ünsiyyətdə nəzərə alınan əsas üsullar.

Ünsiyyət informasiya mübadiləsi kimi. İnformasiya mübadiləsi və onun ünsiyyətdə yeri. İnformasiya mübadiləsi tərəfləri: kommunikator və resipiyent.

Ünsiyyət qarşılıqlı təsir kimi. İnsanların qarşılıqlı təsiri və qarşılıqlı münasibətlərinin tənzim olunması. DİO rəhbərinin ünsiyyətinin əsas xarakteri. Ünsiyyətdə maneələr və onların qarşısının alınması.

Şəxsiyyətin inkişafında və DİO rəhbərinin fəaliyyətində ünsiyyətin və qarşılıqlı münasibətlərin rolu. DİO əməkdaşlarının peşə ünsiyyətinin xüsusiyyətləri, forma və üsulları. Ünsiyyət çətinlikləri və onların aradan qaldırılması yolları.

DİO rəhbərinin peşə ünsiyyətinin psixoloji komponentləri.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası.
2. Azərbaycan Respublikasının “Polis haqqında” Qanunu.
3. Azərbaycan Respublikasının “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Qanunu.
4. Azərbaycan Respublikasının “Təhsil haqqında” Qanunu.
5. DİN-in 174 sayılı 05.04.2008-ci il tarixli əmri: “Şəxsi heyət arasında mənəvi-psixoloji durumun, nizam-intizamın, habelə sosial müdafiə işinin yoxlanılması üzrə fəaliyyətin vəziyyəti haqqında DİN-in 01.04.2008-ci il tarixli KQ-2/2 nömrəli kollegiya qərarının elan edilməsi barədə”.
6. “Daxili işlər orqanları əməkdaşlarının etik davranış kodeksi”nin təsdiq edilməsinə dair DİN-in 08.04.2005-ci il tarixli 130 sayılı əmri.
7. DİN-in 20.06.2012-ci il tarixli 08-001-12 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Daxili işlər orqanlarında peşə hazırlığının təşkili” haqqında Təlimat.
8. “Daxili işlər orqanlarının fəaliyyətində psixologiya və pedaqogika” fənnindən mühazirələr toplusu.
9. Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə. Sosial psixologiya. Bakı, 2006.
10. Həsənov A., Ağayev Ə. Pedaqogika. Bakı, 2007.
11. Əliyev B.H., Cabbarov R. Pedaqoji psixologiya. Bakı, 2001.
12. Qasımova L.N., Mahmudova R.M. Pedaqogika. Bakı, “Caşıoğlu”, 2003.
13. B.A.Əhmədov., A.N.Наси́ев. Pedaqogikanın qanunları və prinsipləri. Dərs vəsaiti. Bakı, 1993.
14. H.M.Əhmədov və başqaları. İdarəetmənin pedaqogika və psixologiyası. Dərs vəsaiti. Bakı, 2000.
15. Petrovski A.B. Ümumi psixologiya. Bakı, 1982.
16. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. Психология. Москва, 2002.
17. Мариновская И.Д., Тихомиров С.Н. Психология и педагогика правоохранительной деятельности. Москва, 2001.
18. Маклаков А.Г. Общая психология. СПб.: Питер, 2007.
19. А.М.Столяренко. Психологические и педагогические проблемы управление в МВД, УВД. Учебное пособие. М., 1982.
20. В.П.Давыдов., В.П.Сальников. Основы педагогической психологии высшей школы МВД России, Учебник. Спб, 2000.
21. А.В.Буданов и др. Педагогика в деятельности руководителя ОВД. Учебное пособие. Москва, 2002.
22. Н.Ф.Гейжан., А.А.Кочин. Курс лекции. Педагогика. Спб., 2003.